

tudi izrazijsko odločujoče vloge ostaja aktualna konstanta jeziko(slo)vnih obravnav, in tako ostaja aktualen tudi zgolj ponatis članka *K pravilom za skladijsko vejico v Slovenskem pravopisu 2001* Toma Korošca. Izrazijska zmožnost jezika pa doseže svojo ciljno celovitost šele na ravni besedila. Šele na besedilni ravni se namreč lahko uresniči večina možnih povedkovih soobjavnosti in udeleženskih soodvisnosti. Poleg naštetih slovničnih lastnosti pa seveda tudi zelo pomembne pragmatično-stilistične lastnosti, ki dokončno sooblikujejo žanrsko namembnost določenega besedila. O vlogi določenih znotrajjezikovnih in zunajjezikovnih dejavnikov pri oblikovanju določene besedilne vrste tudi v prispevku *Zavarovalna polica s splošnimi zavarovalnimi pogoji kot značilni besedilni vrsti zavarovalništva* Mire Krajnc Ivič in Nejcja Fekonja. Dobro in ažurno opredeljena zvrstnost in stilskost v jeziku in posledično v besedilih je zagotovo ena izmed odločilnih meril in lastnosti sodobnega jezika, zato je prispevek *Současná čeština a stylové hodnocení jejích gramatických prostředků* Oldřicha Uličného še kako aktualen in tudi primerjalno dragocen za slovenske jezikoslovce. Na področje jezikovne politike in urejanja jezikovne kulture nasploh pa s primerjalnim komentiranjem vključevanja t. i. internacionalne leksike v slovanske jezike, vključena je tudi slovenščina, sega prispevek Nine Mečkvske *Пуризм vs либерализм в лингвистической идеологии и языковой практике*. V jezikovnopolitičnem kontekstu je v prispevku *Hrvaški pravopis med normo in rabo* Vesne Požgaj Hadži in Tatjane Balažic Bulc predstavljeno, kako lahko jezikovna norma postane sredstvo ideologizacije in s tem politično sredstvo, ki prevlada ali celo izniči obstanek kakršne

koli jezikovne politike. V tem kontekstu pa je v prispevku *Современата македонска јазична ситуација од словенечки аспект* Lidije Arizankovske in Gjoka Nikolovskega povedna tudi primerjava jezikovnih zakonodaj dveh državnih jezikov, slovenščine in makedonščine, ki sta samostojno jezikovno politiko začeli urejati po razpadu skupne federalne države.

Ta predstavitveni prelet vključenih prispevkov, v katerih se avtorji pomenljivo sklicujejo tudi na dela zaslužne profesorice Ade Vidovič Muha, vsaj v grobem zarisuje širino njenega jezikoslovnega udejstvovanja in hkrati tudi aktualnost oz. trajnost nekaterih njenih tez oz. ugotovitev.

Andreja Žele

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,
andreja.zele@ff.uni-lj.si

Mira Krajnc Ivič

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
mira.krajnc@um.si

ANDREJA ŽELE, MIRA KRAJNC IVIČ, 2020: SODOBNA SLOVENSKA SKLADNJA: DISKURZNI IN SLOVNIČNI VIDIK. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 134). 460 str.

V izhodišču in središču te jezikoslovne raziskave je besedilo kot sporočajska in slovnična enota in hkrati tudi celota. Pri koherentnosti sporočanega ima poleg čiste vsebine pomembno oz. odločilno vlogo tudi sporočajska situacija oz. komunikacijski položaj, tako se ločuje a) družbeno-komunikacijski vidik

sporočnega, ki poleg besedila upošteva vse možne družbene dejavnike in okoliščine oziroma kontekstne prvine, in b) slovnični oz. zgolj jezikoslovni vidik preučevanja besedilne sestave in zgradbe sporočila.

Če besedilo postavimo v izhodišče in središče jezikoslovne raziskave, potem v smiselnem upovedovalnem procesu nastajanja besedila (prek vezljivosti) zlahka prepoznamo manjše pomensko osamosvojene enote oz. propozicije (s povedjem in udeleženci), izoblikovane v stavčno poved. V zapovrstnosti oz. linearnosti upovedovanja sledimo sporočilni perspektivi, ki vključuje členitev po aktualnosti in hkrati omogoča oblikovanje stavčnih vzorcev. Stavčni vzorci razkrivajo skladijsko specifično posameznega jezika in hkrati odkrivajo tudi diatezne in tvorбно-pretvorbne zmožnosti v slovenščini.

Besedilo se pomensko-skladijsko prilagaja trenutno aktualni komunikacijski strategiji in tako se znotraj besedilnega dela sporočila lahko ločuje dve glavni in tudi bistveni sestavini oz. teksema: vsebino denotatov (pomen sporočila) in vsebino denotatnih razmerij (smisel in logičnost sporočila). Obsegu in namenu besedilnega sporočila so sovezno podrejene vse slovnične in pragmatične vloge besed. Slednje v procesu ubesediljenja vedno znova tvorijo specifična denotatna razmerja; besedilna razmerja pa sooblikujejo tudi slovnične kategorije kot naklon, način, čas, vidskost. Besedilna metafunkcija, ki ustvarja strukturo in besedilnost, je izražena s slovničnimi sredstvi. Med slovnično-pomenskimi sredstvi, ki imajo pri oblikovanju konkretnega besedilnega sporočila v konkretnem komunikacijskem dogodku pomembno vlogo, so členitev po aktualnosti, elipsa, diateza in konektorji.

Diskurzni vidik poudarja, da se človek s svojim notranjim svetom in s svetom zunaj sebe povezuje prek (jezikovnega) komuniciranja, procesa posredovanja informacij z dogovorjenimi znaki, povezanimi v (besedilna) sporočila skladno z značilnostmi izbranega (jezikovnega) koda. Komuniciranje namreč omogoča fleksibilno sodelovanje v večji skupini, ne da bi za to morali poznati vsakega od sodelujočih; v nasprotju z drugimi živimi bitji, ki medsebojno komunicirajo le, da bi opisale realnost, ima človek tudi sposobnost ustvarjanja in verjetja zgodbam. Človek torej z jezikom ne le poustvarja sveta, temveč ga tudi ustvarja. Neposredni odraz in rezultat raznolikosti posameznikovih diskurznih nalog v različnih življenjskih obdobjih so besedilne skupine.

Slovnični vidik pa potrjuje, kako vezljivost kot temeljni pomensko-skladijski pojav ali usmerja ali sooblikuje vse druge skladijske pojave. Slovnični vidik je hkrati vidik slovničnih kategorij, ki predstavljajo slovensko skladnjo glede na posamezne skladijskopomenske pojave in njihovo vzajemno sovplivanje. Vezljivost je ena izmed bistvenih slovnično-pomenskih kategorij, ki so sicer notranje kategorialne/razvrstitvene sestavine posamezne besedne vrste (npr. vezljivost je inherentna sestavina oz. lastnost zlasti glagola) in obenem tudi kategorialne/razvrstitvene lastnosti posamezne besedne vrste v skladnji, tj. v besedni zvezi, stavku ali besedilu.

Podrobnejšo obravnavo posameznih skladijskih pojavov razkriva vsebinsko kazalo:

I Diskurzni vidik (Mira Krajnc Ivič) s temami: Besedilo, Razmerja: besedilo vs. dvogovor vs. diskurz vs. sporočilo, Tekstem kot besedilno-diskurzna enota, Besedilnost, soveznost, *Koherentnost*, *Kohezivnost*, *Funkcionalnost*,

Jezikovnokomunikacijska interakcija, Udeleženci, Kontekst: nejezikovni vs. jezikovni, Nejezikovni kontekst, Prenosnik: govorno vs. zapisano, Interkulturalnost: besedilne skupine, Besedilni tipi glede na besedilne prototipe, Besedilne vrste, Viri in literatura, *II Slovnični in diskurzni vidik* (Andreja Žele, Mira Krajnc Ivič) s temami: Členitev po aktualnosti vs. besedni red v slovenščini, Elipsa, Diateza, Konektorji, Viri in literatura, *III Slovnični vidik* (Andreja Žele) s temami: Uvod: skladnja z vidika slovničnih kategorij, Vezljivost: opredelitev in predstavitev, Vezljivost: pregled razvoja, Vezljivost: tudi kot pokazatelj spreminjanja rabe, Predikacija: oseba, osebek, Stavek: glagolska vs. povedkova vezljivost, Udeleženskost: udeleženska vloga vs. sklon, Vezljivost vs. družljivost: dopolnjujoča besedilna pojava, Propozicijskost prislovov, Medpropozicijskost: opredelitev in predstavitev, Medpropozicijskost z vidika družljivosti glagolov oz. povedkov, Stopnje odvisnosti in soodvisnosti: med podredjem in priredjem, Vezniški, Nestavčni besedilni modifikatorji, Členki, Medmeti, Viri in literatura.

Sledita stvarno kazalo in povzetek.

Obravnavata se torej začne in konča z besedilom, vmes pa so v različnih medsebojnih razmerjih in povezavah predstavljeni in opredeljeni temeljni skladijski pojavi, ki v obsegu stavka – besedilo – diskurz poudarjajo tudi skladijske lastnosti in posebnosti slovenščine.

Andreja Žele

*Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,
andreja.zele@ff.uni-lj.si*

Mira Krajnc Ivič

*Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
mira.krajnc@um.si*

MARIJA ŠVAJNCER, 2020:
**VESELJE DO ŽIVLJENJA ALI
FILOZOFIJA RADOŽIVOSTI.**

Maribor: Kulturni center, zavod za umetniško produkcijo in založništvo. 358 str.

Slovenska filozofinja, doktorica filozofskih znanosti in literarna ustvarjalnica Marija Švajncer je pri Kulturnem centru Maribor v Zbirki Znanstvena monografija objavila knjigo z naslovom *Vesetje do življenja ali filozofija radoživosti* (2020). Avtorica sedmih filozofskih knjig, študije s področja literarne zgodovine, treh romanov, dveh mladinskih in enega za odrasle, ter petih pesniških zbirk se tokrat loteva nove teme – veselja do življenja oziroma filozofije radoživosti. V uvodu pravi, da je v filozofskem pisanju veliko temačnosti, zato bi se rada dokopala do spoznanja, kako bi bilo mogoče premagati črnogledost ter se veseliti enkratnega in neponovljivega življenja, ki nam je dano. V slovenski družbi je po njenem očitno neprestano tarnanje, ljudje javno napadajo drug drugega, tudi v politiki se dogaja vse kaj drugega kot kulturno sporazumevanje. Vse to sčasoma postaja utrudljivo in odvečno, vse preveč se ponavlja in ogroža ustvarjalno delovanje, medčloveške odnose in napredek v družbi. Besede, ki jih uporabljajo javne osebe in anonimneži na spletu, so grobe in pogosto oblikovane kot sovražni govor.

Marija Švajncer išče spoznanja in modrosti v knjigah, v katerih je najti pozive k veselju do življenja, optimistične pobude in spodbude ter klic k radoživosti, saj predvideva, da so na knjižnih policah gotovo tudi take. Najbrž so že nekoliko porumenele in zaprašene, iz starih in minulih časov, toda gotovo jih je mogoče najti, jih prelistati in ohranjati upanje, da bo klic k